

Форматне представлення бібліографічних даних в автоматизованих інформаційних системах (АІС)

Жанна Мина
Кафедра СКІД
НУ "Львівська
політехніка"
Львів, Україна
Zhanna.Shijaniuk@
gmail.com

Христина Реут
Кафедра СКІД
НУ "Львівська
політехніка"
Львів, Україна
krisreutol@gmail.com

Рудник Марія
Кафедра СКІД
НУ "Львівська
політехніка"
Львів, Україна
mary1998@mail.ua

Паславська
Андріана
Кафедра СКІД
НУ "Львівська
політехніка"
Львів, Україна
andrianapaslavska@
gmail.com

Abstract. This article describes the format representation of bibliographic data in automated information systems.

Ключові слова: формат UNIMARC, бібліографічні дані, автоматизовані інформаційні системи, мітки, індикатори, ідентифікатори, поля, підполя.

В умовах політичних та економічних перетворень і реформ з'явилась необхідність у розширенні інформаційного обміну, тому актуальною проблемою стало вивчення і впровадження в практику форматів UNIMARC.

З розвитком інформаційних технологій активно створюється спеціальний апарат для забезпечення введення до автоматизованих ІПС бібліографічних описів. Під час складання правил, які будуть використовуватися в електронних системах, беруться до уваги звичні правила складання бібліографічних описів, а також вимоги до комп'ютерної обробки та автоматизованого інформаційного пошуку. Така ідеологія практикується в так званих форматах бібліографічних записів для інформаційно-бібліотечних систем [1].

Під час створення формату всі зони й елементи бібліографічного опису сортуються за «полями» і «під полями», кожне з яких має своє позначення, що формулює місцезнаходження кожного елемента й

гарантує записування даних у пам'ять комп'ютера. Електронні пошукові системи з'єднані в мережі є набагато ефективнішими. Комунікативні формати бібліографічних описів створюють саме для використання в електронних інформаційних мережах.

Чинність автоматизованих інформаційно-пошукових систем в Україні здійснюється на базі UNIMARC. Формат MARC став найвідомішим у світі ще з середини 60-х років ХХ ст., який був розроблений у Бібліотеці Конгресу США на основі Англо-американських правил каталогізації з урахуванням норм міжнародних стандартів. MARC мав великий спектр використання при створенні національних форматів (USMARC, CANMARC, RUSMARC і т.д.). Відмінності в них зумовлені розходженнями в національних правилах і практиці каталогізації. Щоб подужати ці відмінності було прийнято рішення про розробку міжнародного комунікативного формату UNIMARC. Він дає можливість кожній національній службі створювати дві програми. Перша програма – для конвертування в UNIMARC. Друга ж створюється з формату UNIMARC (замість спеціальних програм конвертування в кожному із форматів MARC) [2].

Основним призначенням формату UNIMARC, який сприймається як модель для розробки нових національних форматів, є

створення основи міжнародного обміну бібліографічними даними в машинозчитувальній формі між національними бібліографічними агенціями та інформаційними органами.

UNIMARC передбачає виконання таких завдань: встановлення міток, індикаторів, кодів підполів, що надаються (БЗ) у машинозчитувальній формі. UNIMARC має поля для опису комп'ютерних файлів. Цей формат розповсюджується на монографії, серійні видання, картографічні матеріали та відеоматеріали [1;3].

У форматі UNIMARC визначниками змісту даних є: позначка, поле, елемент даних, індикатор, ідентифікатор підполя, точка доступу.

Стандарт ISO 2709 передбачає, що кожний бібліографічний запис (БЗ), використовуваний з метою обміну даними, повинен вміщувати: маркер, довідник та поля даних.

Поля даних з бібліографічною інформацією відокремлюються одне від одного роздільником поля.

Кожний елемент БЗ повинен мати ідентифікатор, тобто певний код. Саме він визначає зміст даних. Наприклад, аналогічно поняттю зона опису, у форматі є поняття поле.

Всі поля пронумеровані і мають трьохцифрові мітки, які визначають зміст даних, які записуються у полі. У форматі зона опису ділиться на підполя. Кожне підполе має свій код, який, в свою чергу, має назву – код підполя. Всі поля і підполя визначаються ідентифікаторами. Коди підполів позначаються цифрами або літерами від а до z.

Специфікація елементів даних включає перелік всіх елементів, що використовуються у форматі з вказівкою позначки, ідентифікатора, індикатора, а також опису способів одержування та подання відповідної інформації у запис. Стандарт ISO 2709 частину елементів регламентує як обов'язкові.

Національний український формат складання бібліографічних описів з 2001 р. розробляється міжвідомчою робочою групою фахівців Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, Національної парламентської бібліотеки України та Наукової

бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Формат, зберігаючи структуру UNIMARC, має деякі особливості, пов'язані зі специфікою вітчизняних документів та пошукових масивів[4].

Ведуться, також роботи над створенням і адаптаційним перекладом формату представлення авторитетних записів у зв'язку з необхідністю створення в Україні системи національних файлів авторитетних даних. А, в свою чергу, зближення правил складання, подальше вдосконалення вітчизняних та міжнародних стандартів, пристосування до потреб автоматизованих систем залишається важливим напрямом розвитку бібліографічного опису [5].

Отже, UNIMARC використовується як комунікативний (обмінний) формат. Також він став базою при розробці національних (внутрішньосистемних) форматів, як, наприклад, в США – USMARC, в Росії – RUSMARC, в Україні – UKRMARC.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Аналітико-синтетичне опрацювання інформації : навч. посіб. / Жанна Василівна Мина ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. Політехніка». - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. – 195 с. : табл. - (Сер. «Інформація. Комунікація. Документація» ; Вип. 9).
- [2] Антоненко І.П. Авторитетний контроль бібліографічних записів / І.П.Антоненко // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 4. – С. 1-4.
- [3] Матвієнко О.В. Формат UNIMARC / Authorities – інструмент стандартизації інформаційної діяльності / О.В.Матвієнко // Вісник КНУКіМ. – К., 1999. – С.37-44.
- [4] Титова Л.І. Проблема впровадження формату UNIMARC в інформаційно-бібліографічні системи / Л.І.Титова // Бібліотечна планета. – 2000.–№3. – С.27-28.
- [5] Філіпова Л.Я. Проблеми стандартизації, обміну та сумісності бібліографічної інформації в комп'ютерно-бібліографічному середовищі / Л.Я.Філіпова // Вісн. Кн. палати. – 1998. – № 5. – С. 11